

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

УДК 811.111(07)

Алла Паладьєва, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

У статті коротко проаналізовано найбільш ефективні функції контролю знань студентів на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах ІV рівня акредитації. Більш детально описано реалізацію різних функцій контролю у процесі формування вмінь і навичок студентів на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: контроль, функції контролю, ефективність контролю, реалізація функцій контролю.
Літ. 7.

Алла Паладьєва, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и практики иностранных языков
Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины

КОНТРОЛЬ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ПО ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ НАПРАВЛЕНИЮ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ІV УРОВНЯ АККРЕДИТАЦИИ

В статье кратко проанализированы наиболее эффективные функции контроля знаний студентов на занятиях иностранного языка по профессиональному направлению в высших учебных заведениях ІV уровня аккредитации. Более подробно описана реализация различных функций контроля в процессе формирования умений и навыков студентов на занятиях по иностранному языку по профессиональному направлению.

Ключевые слова: контроль, функции контроля, эффективность контроля, реализация функций контроля.

Alla Paladyeva, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Foreign Language Theory and Practice Department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

MONITORING OF STUDENT KNOWLEDGE AT THE FOREIGN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES LESSONS IN HIGHER EDUCATION OF IV LEVEL OF ACCREDITATION

The article briefly analyzes the most effective monitoring function of student knowledge at the foreign language for professional purposes lessons in higher education of IV-level of accreditation. Various control functions in the formation of students' skills at the foreign language for professional purposes lessons were described.

Keywords: control, control functions, efficiency of control, implementation of control functions.

Постановка проблеми. Контроль знань студентів є складовою частиною процесу навчання. По визначенню контроль це співвідношення досягнутих результатів із запланованими цілями навчання. Деякі викладачі традиційно підходять до організації контролю, використовують його в основному заради показників досягнутого. Перевірка знань студентів повинна давати відомості не тільки про правильність чи неправильність кінцевого результату виконаної діяльності, але і про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння. Правильно поставлений контроль навчальної діяльності студентів дозволяє викладачеві цінувати

одержувані ними знання, уміння, навички, вчасно надати необхідну допомогу і добиватися поставлених цілей навчання. Усе це в сукупності створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації їхньої самостійної роботи на уроках. Добре поставлений контроль дозволяє викладачеві не тільки правильно оцінити рівень засвоєння студентами досліджуваного матеріалу, але і побачити свої власні удачі і промахи. Проблема контролю за навчальною діяльністю студентів не нова, і педагогічний досвід накопичений у цій області багатий і різнобічний. У цій роботі систематизовані накопичені відомості по проблемі контролю знань студентів.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як у вітчизняних, так і в зарубіжних наукових джерелах простежується підвищений інтерес до з'ясування сутності функцій контролю та шляхів її реалізації в навчальному процесі ВНЗ ІV рівня акредитації. Так, серед українських дослідників, які вивчають та аналізують функції контролю, можна виділити праці авторами яких є: Є.І. Перовський, Н.Г. Дайрі, Г.І. Кузьмін, М.О. Архангельський, Д.О. Лордкіпанідзе, Т.С. Панфілова, М.М. Покровська, Н.С. Анкудінова, М.Т. Калинин, М.В. Поха, В.О. Уметський та інші.

Мета статті. Розкрити найбільш ефективні функції контролю знань студентів на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах ІV рівня акредитації. Більш детально описати реалізацію різних функцій контролю у процесі формування вмінь і навичок студентів на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. Сучасні вітчизняні та зарубіжні дидактика і методика розглядають зміст навчання не як статичну, а як ту, що постійно змінюється і розвивається категорію, пов'язану з процесом навчання. При цьому у зміст навчання будь-якого предмету входить не тільки те, що можна почути або побачити на занятті, що виражено або наочно представлено викладачем або студентом, але і те, про що вони думають, що відчувають і переживають, а також ті психічні процеси, які протікають в їхніх головах, коли один розкриває, а інший освоює світ іншої національної культури.

Зміст навчання складає все те, що залучається до діяльності викладача, навчальну діяльність студентів, навчальний матеріал, а також процес його засвоєння. Очевидно, що зміст навчання співвідноситься з такими категоріями, як взаємопов'язана діяльність викладання й вчення, тобто діяльність викладача і діяльність студента, звернених на навчальний матеріал або на зміст навчального предмета. Орієнтація на кінцевий результат навчання, що виявляється в певному рівні розвитку у студентів здатності до спілкування на міжкультурному рівні, диктує необхідність говорити про багатокомпонентності змісту навчання. У нього входять як предметні аспекти, так і наявний емоційно-оцінний досвід учасників освітнього процесу з іноземної мови. Сучасний навчально-виховний процес у ВНЗ передбачає взаємодію викладача зі студентом, студентів один з одним. Здатність викладача організувати педагогічне спілкування зі

студентами визначає багато в чому ефективність сучасного навчально-виховного процесу з іноземних мов, спрямованого на розкриття особистих здібностей студентів і на оволодіння ними іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування. Для того, щоб знати, як протікає навчально-виховний процес, створюється система контролю – постійного відстеження перебігу освітнього процесу з метою виявлення та оцінювання його проміжних результатів, факторів, що вплинули на них, а також прийняття та реалізація рішень щодо регулювання і корекції освітнього процесу [3, 24].

Контроль – це не тільки процес виявлення відхилення від певних стандартів, він припускає відстеження самих норм. Це означає, що механізм коригування освітніх цілей та шляхів їх досягнення, іншими словами, необхідний контроль за якістю знань.

Контроль у навчанні іноземних мов за професійним спрямуванням є складовою частиною навчально-виховного процесу. Провідним завданням контролю є встановлення відповідності між реальним рівнем сформованості у студентів мовної та соціокультурної компетенції іноземною мовою і вимогами програми. Викладач в результаті здійснення контролю отримує інформацію про якість своєї роботи, про ефективність тих чи інших прийомів і методів навчання. Для студентів значення контролю полягає в тому, що він стимулює діяльність, підвищує мотивацію до навчання, показує рух вперед у навчанні.

Актуальність проблеми контролю пов'язана з досягненням останнім часом певних успіхів в реалізації практичної ролі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ, завдяки чому розширилася сфера докладання контролю, зрости його можливості позитивного впливу на навчально-педагогічний процес, виникли умови для раціоналізації самого контролю як складової частини цього процесу.

Викладачеві при підготовці до заняття потрібно пам'ятати, що пошуки необхідних форм контролю і його організація – це найважливіше завдання педагога. Кого, коли, скільки студентів, з яких питань, за допомогою яких засобів потрібно запитати й оцінити – все це повинно бути продумано викладачем при підготовці до уроку. Поряд з цим слід продумати, чим повинні займатися студенти під час опитування їхнього товариша. У кожного викладача повинна бути своя система контролю, вона повинна включати різноманітні засоби і прийоми роботи, щоб студенти розуміли, що викладач постійно

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

контролює їхні успіхи, рівень і якість оволодіння знаннями [1, 42].

Говорячи про дисципліну “Іноземна мова за професійним спрямуванням” слід зауважити, що основним компонентом змісту навчання є не стільки знання, скільки навички та вміння. При їх формуванні на перший план висувається такий спосіб навчання, як підкріплення. Успішне становлення навички (отже і уміння) неможливо без того, щоб студент не знав, правильні його дії чи ні. Не отримуючи такої інформації ззовні, він дає оцінку своїм діям сам, що нерідко закріплює помилкові дії і формує у студентів неправильні навички. При формуванні мовних навичок і вмінь оцінку діям студента повинен давати викладач. Оцінка дій студента і є підкріплення. Але здійснити підкріплення не можна без спостережень за діями студента або без ознайомлення з їх результатами. Крім того, для того, щоб оцінка була правильною, необхідно кваліфіковане спостереження, яке і є сам контроль.

Зі сказаного ясно, чому контроль в навчанні має особливе значення і вимагає більш повного теоретичного обґрунтування [6, 12].

Контроль, як і всі інші компоненти навчального процесу, виконує певні функції. Функції контролю – це складові тієї роботи, яку покликані виконувати рецептивно-порівняльні дії контролюючого. У цьому зв'язку має сенс проаналізувати функції контролю, що виділяються деякими методистами.

Навчальна функція контролю забезпечує систематизацію раніше засвоєного матеріалу.

Існує думка, що перевіряючи, ми вчимо, а виправляючи помилки, ми підказуємо правильні способи дії.

Але якщо ми хочемо провести дійсно науковий аналіз і не називати навчанням все те, що включає навчальний процес (в цьому випадку навчальна функція поглине всі інші), то навчальна функція повинна бути обмежена передачею знань і діями викладача з формування навичок і вмінь. Організація ж навчальних дій студента, спонукання його до таких дій будуть вже відноситися до організуючої або стимулюючої функції викладача [5, 11].

Як відомо, знання передають в процесі пояснення або показу, а навички формують неодноразовим підкріпленням. На цьому навчальні функції викладача закінчуються, оскільки далі навички та вміння формуються в повторюваних діях студентів, які оволодівають відповідними навичками в організованих викладачем вправах. Тому можна говорити про навчальні функції пояснення, показу або

підкріплення, про навчальні функції вправ, у процесі яких реалізуються такі способи вчення, як повторення і пошук, але не можна говорити про навчальні функції контролю. У своїх рецептивних навчальних діях викладача не має можливості ні передавати студентам знання, ні оцінювати його дії (підкріплення). А передати студентам знання, і оцінити їхні дії викладач зможе після того, як контроль закінчиться, хоча і на підставі тієї інформації, яку він отримав у процесі контролю. Отже, навчальну функцію контролю виконувати не може.

Виховна функція контролю привчає студентів до систематичної роботи і самоаналізу, в цілому є супутньою, але може бути і домінуючою, коли, наприклад, викладач прагне привчити окремих студентів до систематичної роботи, намагається впливати на їх психологічні особливості (розвивати волю, пам'ять тощо.), стимулюючи їх оцінкою, при прояві зайвої самовпевненості здійснюється більш суворий підхід до оцінки [2, 66].

Коригувальна або контрольо-коригувальна функція. Прослухавши студента, викладач може виправити його помилки, а саме пояснити або показати правильні мовні дії. Але коригування відбувається після контролю, на підставі тієї інформації, яка отримана в процесі контролю, і є функцією показу чи пояснення (одного із способів навчання), а не контролю.

На основі інформації, отриманої під час контролю, можна попередити становлення помилкових навичок, зробити узагальнюючі висновки про метод навчання, визначити рівень підготовки учнів, оцінити їхню роботу, змінити прийоми навчання, скорегувати завдання відстаючим учням і ще багато іншого, але це не означає, що коректування, узагальнення, діагностика, оцінка, управління – все це функції контролю. У всіх перерахованих випадках контроль вже виконав свою роль: він поставив інформацію про стан студента на даному відрізку часу. Якщо уявити собі студента керованою системою, яку керуюча система (викладач) намагається перевести з одного стану в інший, то можна сказати, що інформація, що надходить під час контролю і є зворотний зв'язок. Тому функцію контролю, яка полягає в отриманні інформації про рівень підготовки студента, можна назвати функцією зворотного зв'язку або управлінською функцією.

Функція зворотного зв'язку надзвичайно важлива: вона дозволяє викладачеві управляти навчальним процесом, діяти осмислено і систематично забезпечувати учнів, студентів підкріпленням [4, 47].

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Не можна забувати і іншу важливу роль, яку відіграє контроль. Відомо, що студенти і спеціально готуються до контрольної, до заліку, до іспиту. У присутності викладача усі студенти виконують задані вправи. Письмовим роботам приділяється більше уваги, якщо їх будуть перевіряти. Одним словом, наявність або очікування контролю стимулюють навчальні дії студентів, є додатковим мотивом їхньої навчальної діяльності. Сказане дозволяє говорити ще про одну функцію контролю – стимулюючої або оціночної. Стимулюючу функцію в основному пов'язують з оцінкою. Однак сама оцінка, як уже зазначалося, виходить за межі контролю і є підкріплення, якщо її використовують в навчальних, а не просто в каральних цілях. Що стосується контролю, то його стимулююча функція не виходить за рамки рецептивних навчальних дій викладача [7, 76].

Якщо враховувати, що організація навчання і мотивація в навчанні є фундаментом і рушійною силою навчання іноземним мовам, то стане ясно, яка важлива роль відводиться функціям контролю.

Само собою зрозуміло, що без інформації про стан навчання неможливо грамотно управляти навчальним процесом, а без систематичної роботи студентів, яку важко уявити без стимулювання, не можна сформувати у них навички та вміння. Функцію ж контролю реалізує тільки викладач. Довідковий матеріал підручника, а також навчальні комп'ютери створюють сприятливі умови для самоконтролю, справжній же контроль раніше здатний здійснити тільки викладач.

Висновки. Безперечно, проблеми контролю є актуальними як для педагогічної теорії, так і для педагогічної практики, так як підвищення якості викладання та навчання безпосередньо пов'язане з поліпшенням системи контролю.

На сучасному етапі роль контролю різко зростає у зв'язку із завданнями введення нового шкільного стандарту та оновлення змісту навчання, а також розвитку нових технологій контролю і оцінювання.

При розгляді питань організації контролю ми повинні насамперед розрізнити контроль, злитий з навчанням, і контроль, відокремлений від навчання, контроль як особливе завдання уроку. Перший вид контролю використовується як при виконанні підготовчих, так і при виконанні мовних вправ, другий вид – тільки для контролю мовних умінь.

1. Булах І.Є., Шило І.М. Мотивація навчання і валідизація оцінювання рівня знань / І.Є. Булах, І.М. Шило // Педагогіка і психологія. – 1996. – №3. – С. 125 – 129.

2. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н.Д. Гальскова. – М.: Аркти, 2003.

3. Горчев А.Ю. Объекты, уровни и приёмы контроля / А.Ю. Горчев // Иностранный язык в школе. – 1984 – № 6.

4. Елухина Н.В., Тихомирова Е.В. Контроль устного неофициального общения на иностранном языке / Н.В. Елухина, Е.В. Тихомирова // Иностранный язык в школе. – 1998. – № 2.

5. Николаева С.Ю., Петрашук О.П. Тестовый контроль лексичних навичок аудіювання (англійська мова) / С.Ю. Николаева, О.П. Петрашук. – К.: ЛЕНВІТ, 1997. – 91 с.

6. Осадчук А.Л. Сутність і види контролю перевірки знань учнів / А.Л. Осадчук // Історія в школі. – 2001. – № 2. – С. 2 – 7.

7. Подласый И.П. Педагогика: новый курс: учебник для студ. высш. учеб. заведений. В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2015

“Якщо ти став педагогом, зроби все від тебе залежне, щоб педагогіка, як філософське явище, наука і мистецтво, полюбила тебе, бо саме в цій гармонії народжується свята істина, яка забезпечить нові ідеї, реальні напрями формування особистості, здатної протягом всього свідомого життя оберігати морально-етичні засади в суспільно-економічному і духовному житті нашої держави”.

Олександр Шпак
доктор педагогічних наук, професор
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

